# STANOVISKO GENERÁLNÍ ADVOKÁTKY JULIANE KOKOTT přednesené dne 10. března 2005 [1]

## I – Úvod

1. V probíhajícím řízení o nesplnění povinnosti členským státem Komise zpochybňuje španělskou právní úpravu, podle které smí být používán výraz „bio" pro označování produktů, které nebyly získány podle ustanovení nařízení Rady (EHS) č. 2092/91 ze dne 24. června 1991 o ekologickém zemědělství, a k němu se vztahujícím označování zemědělských produktů a potravin [2]. Komise v tomto spatřuje porušení ustanovení tohoto nařízení a porušení ustanovení směrnice Evropského parlamentu a Rady 2000/13/ES ze dne 20. března 2000 o sbližování právních předpisů členských států týkajících se označování potravin, jejich obchodní úpravy a související reklamy [3].

## II – Právní rámec

### A – *Právo Společenství*

2. Relevantní ustanovení nařízení č. 2092/91 byla několikrát měněna, naposledy nařízením Rady (ES) č. 392/2004 ze dne 24. února 2004, kterým se mění nařízení (EHS) č. 2092/91 o ekologickém zemědělství a k němu se vztahujícím označování zemědělských produktů a potravin [4]. Pro rozhodnutí ve věci je rozhodné znění, které získalo nařízení č. 2092/91 nařízením Rady (ES) č. 1935/95 ze dne 22. června 1995, kterým se mění nařízení (EHS) č. 2092/91 [5] a nařízením Rady (ES) č. 1804/1999 ze dne 19. července 1999, kterým se za účelem zahrnutí živočišné výroby doplňuje nařízení (EHS) č. 2092/91 [6].

1 — Původní jazyk: němčina.

2 — Úř. věst. L 198, s. 1; Zvl. vyd. 15/02, s. 39.

3 — Úř. věst. L 109, s. 29; Zvl. vyd. 15/05, s. 75.

4 — Úř. věst. L 65, s. 1.

5 — Úř. věst. L 186, s. 1; Zvl. vyd. 15/03, s. 7.

6 — Úř. věst. L 222, s. 1; Zvl. vyd. 15/04, s. 325, použitelné od 24. srpna 2000. Uvedení dne 24. srpna 2001 ve francouzském znění se jeví jako redakční chyba.

3. Článek 2 nařízení č. 2092/91, ve znění nařízení č. 1804/1999, tak zní následovně:

„Pro účely tohoto nařízení se určitý produkt považuje za produkt nesoucí označení poukazující na ekologickou metodu produkce, pokud tento produkt, jeho složky nebo suroviny jsou na označení, v propagačních materiálech nebo v obchodních dokumentech popsány způsobem, který se v příslušném členském státě používá, aby dal zákazníkovi najevo, že dotyčný produkt, jeho složky nebo suroviny byly získány podle pravidel produkce stanovených v článku 6, a zejména pokud jsou na něm uvedeny níže uvedené výrazy nebo jejich obvyklé odvozeniny (např. „bio", „eko" atd.) či zdrobněliny, samostatně nebo v kombinaci, kromě případů, kdy se tyto výrazy nevztahují na zemědělské produkty v potravinách či krmivech nebo zřetelně nemají žádnou souvislost s metodou produkce:

— španělsky: ecológico,

— dánsky: økologisk,

— německy: ökologisch, biologisch,

— řecky: βιολογικό,

— anglicky: organic,

— francouzsky: biologique,

— italsky: biologico,

— nizozemsky: biologisch,

— portugalsky: biológico,

— finsky: luonnonmukainen,

— švédsky: ekologisk."

4. Článek 5 odst. 1 a 3 nařízení č. 2092/91 upravuje podmínky, které musí produkt splňovat pro to, aby mohl v označení nebo v propagaci odkazovat na ekologické metody produkce.

5. Článek 10a odst. 2 nařízení č. 2092/91 má následující znění:

„Členské státy přijmou veškerá nezbytná opatření, aby zabránily podvodnému používání údajů uvedených v článku 2 nebo v příloze V."

6. Článek 2 odst. 1 písm. a) bod i) směrnice 2000/13/ES má následující znění:

„Použité způsoby označování nesmějí:

a) uvádět kupujícího v omyl, zejména

i) pokud jde o charakteristiky potraviny a zvláště o její povahu, identitu, vlastnosti, složení, množství, trvanlivost, původ nebo provenienci, způsob výroby nebo získání; [...]"

B – *Vnitrostátní právo*

7. Ve Španělském království upravoval ekologické metody produkce a odpovídající označování zemědělských produktů a potravin nejprve „Real Decreto" č. 1852/1993 ze dne 22. října 1993[7] (dále jen „královské nařízení č. 1852/1993"). Podle jeho čl. 3 odst. 1 se produkt považoval za označený odkazem na ekologickou metodu produkce tehdy, když byl produkt nebo jeho složka v označení, propagaci nebo v obchodních dokumentech označen výrazem „ecológico". Článek 3 odst. 1 dále stanovil, že mohou být použity i následující výrazy: „obtenido sin el empleo de productos químicos de síntesis" (získáno bez použití synteticko-chemických produktů), „biológico" (biologické), „orgánico" (organické), „biodinámico" (biodynamické) a také výrazy „eco" (eko) a „bio" (bio).

8. Královské nařízení č. 1852/1993 bylo novelizováno „Real Decreto" č. 506/2001 ze dne 11. května 2001[8] (dále jen „královské nařízení č. 506/2001"). Článek 3 odst. 1 má nyní následující znění:

„Ve smyslu článku 2 nařízení (EHS) č. 2092/91, ve znění nařízení (ES)

7 — BOE (Boletín Oficial del Estado) ze dne 26. listopadu 1993.
8 — BOE (Boletín Oficial del Estado) ze dne 26. května 2001.

č. 1804/1999, se produkt považuje za označený odkazem na ekologickou metodu produkce, jestliže produkt, jeho složky nebo krmné suroviny jsou v označení, v propagaci nebo obchodních dokumentech označeny výrazem ‚ecológico' nebo jeho předponou , eco' stojící samostatně nebo ve spojení se jménem produktu, jeho složkami nebo ochrannou známkou."

9. V Comunidad Foral de Navarra (autonomní region Navarra) upravuje Decreto Foral č. 617/1999 ze dne 20. prosince 1999 [9] (dále jen „regionální nařízení č. 617/1999") ekologické zemědělství. Jeho článek 2 stanoví, že produkt je označen odkazem na ekologickou metodu produkce, je-li označen výrazy „ecológico", „obtenido sin el empleo de productos químicos de síntesis", „biológico", „orgánico", „biodinámico" nebo zkratky „eco" nebo „bio". Decreto Foral č. 212/2000 ze dne 12. června 2000 [10] (dále jen „regionální nařízení č. 212/2000") byla v článku 1 regionálního nařízení č. 617/1999 doplněna výjimka která stanoví, že výše uvedené ustanovení se nepoužije na mléčné výrobky, které sice nejsou vyrobeny ekologickou metodou produkce, pro které se ale vždy obvykle používá označení „bio".

9 — BO Navarra (Boletín Oficial de Navarra) ze dne 10. ledna 2000.

10 — BO Navarra (Boletín Oficial de Navarra) ze dne 10. července 2000.

## III – Postup před zahájením soudního řízení a návrhy účastníků řízení

10. Dopisem ze dne 18. července 2001 vyzvala Komise podle článku 226 ES Španělské království k podání připomínek. Byla toho názoru, že změny španělského právního řádu, provedené královským nařízením č. 506/2001 a regionálním nařízením č. 212/2000 jsou v rozporu s článkem 2 nařízení č. 2092/91 ve spojení s článkem 5 tohoto nařízení, s článkem 2 ve spojení s článkem 10a tohoto nařízení a článkem 2 nařízení č. 2092/91 ve spojení s čl. 2 odst. 1 písm. a) bodem i) směrnice 2000/13/ES. Španělské království s tímto názorem nesouhlasilo.

11. Následně Komise dopisem ze dne 24. dubna 2002 zaslala španělské vládě odůvodněné stanovisko, ve kterém stanovila dvouměsíční lhůtu za účelem odstranění vytýkaných porušení. Španělská vláda setrvala na svém názoru, že žádné porušení Smlouvy neexistuje.

12. Návrhem ze dne 17. března 2003, zapsaným do rejstříku Soudního dvora dne 26. března 2003, podala Komise Soudnímu dvoru žalobu podle článku 226 ES směřující proti Španělskému království.

13. Komise navrhuje, aby Soudní dvůr určil, že Španělské království

— tím, že ve svém vnitrostátním právním řádu a praxi nadále používá slovo „bio" – samostatně nebo ve spojení s jiným výrazem – i pro označení produktů, které nebyly získány ekologickou metodou produkce, což představuje porušení ustanovení článku 2 ve spojení s článkem 5 nařízení Rady (EHS) č. 2092/91 ze dne 24. června 1991 o ekologickém zemědělství a k němu se vztahujícím označování zemědělských produktů a potravin, ve znění nařízení (ES) č. 1935/95 a (ES) č. 1804/1999, že v rozporu s článkem 2 ve spojení s článkem 10a tohoto nařízení v jeho pozměněném znění nepřijalo opatření nezbytná k zabránění nedovolenému používání tohoto slova, a že v rozporu s článkem 2 pozměněného znění tohoto nařízení ve spojení s čl. 2 odst. 1 písm. a) bodem i) směrnice Evropského parlamentu a Rady 2000/13/ES ze dne 20. března 2000 o sbližování právních předpisů členských států týkajících se označování potravin, jejich obchodní úpravy a související reklamy nepřijalo žádné opatření, aby zabránilo mylnému informování spotřebitele o způsobu výroby nebo produkce potravin,

— a tím, že na výsostném území Comunidad Foral de Navarra v rozporu se stejnými předpisy ponechává používání slova „bio" – samostatně nebo ve spojení s jinými výrazy – pro mléčné výrobky, pro které se toto slovo vždy obvykle používá, které nicméně nebyly vyrobeny ekologickou metodou produkce,

nesplnilo povinnosti, které pro ně vyplývají z uvedeného nařízení a z uvedené směrnice, především z výše uvedených ustanovení;

— uložil Španělskému království náhradu nákladů řízení.

14. Španělské království navrhuje, aby Soudní dvůr

— žalobu zamítl,

— uložil Komisi náhradu nákladů řízení.

## IV – Právní posouzení

15. Probíhající řízení o nesplnění povinnosti členským státem je atypické, jelikož Komise vytýká Španělsku, že vnitrostátní ustanovení nejsou v souladu s nařízením Společenství. Zatímco soulad vnitrostátních předpisů se směrnicemi je často předmětem řízení o nesplnění povinnosti státem, není nutnost tohoto řízení v případě nařízení očividná. Neboť nařízení jsou přímo použitelná a mají

přednost před vnitrostátním právem, může se vnitrostátní právo, které je s nimi v rozporu, prostě nepoužít. Tímto by se ale nebralo na zřetel to, že rozpory mezi nařízením a vnitrostátním právem by mohly narušit účinnost práva Společenství v praxi. Takové rozpory mohou vyvolávat především pochybnosti o používaném právu. Členské státy proto smí vydávat opatření k provedení nařízení, respektují-li jeho hranice, nemaří-li jeho bezprostřední použitelnost a nezakrývají-li jeho charakter práva Společenství [11]. Vnitrostátní opatření musí na základě povinností stanovených v článku 10 ES zcela obecně ulehčovat použití nařízení Společenství a nesmí omezovat jeho provádění [12]. Nesplnění těchto povinností může být také předmětem řízení o nesplnění povinnosti členským státem.

16. Komise se ve svých výtkách zaměřila na to, že podle nového španělského práva je možné použít označení „bio" i pro označení produktů, které nebyly získány ekologickou metodou produkce podle ustanovení nařízení č. 2092/91. Tímto Španělsko porušilo článek 2 ve spojení s článkem 5 a článkem 10a nařízení č. 2092/91, jakož i čl. 2 odst. 1 písm. a) bodem i) směrnice 2000/13.

17. Článek 2 nařízení č. 2092/91 stanoví, kdy se označení produktu považuje za odkaz na původ z ekologické metody produkce. Článek 5 nařízení č. 2092/91 stanoví, které produkty je možno označovat uvedeným způsobem. Článek 10a nařízení č. 2092/91 zavazuje členské státy zabránit podvodnému používání údajů uvedených v článku 2 tohoto nařízení. Také čl. 2 odst. 1 písm. a) bod i) směrnice 2000/13 zavazuje členské státy předcházet označování uvádějícímu [kupujícího] v omyl.

18. Tato ustanovení by byla porušena, kdyby označení „bio" ve Španělsku představovalo odkaz na ekologické metody produkce ve smyslu článku 2 nařízení č. 2092/91. V tomto případě by totiž Španělsko nemohlo přijmout takové předpisy, jako jsou předmětem sporu v projednávaném případě, které dovolují používat toto označení pro produkty, které nebyly získány ekologickou metodou produkce stanovenou nařízením. Španělsko by kromě toho muselo předcházet podvodnému používání údajů.

11 — Viz rozsudky ze dne 31. ledna 1978, Zerbone (94/77, Recueil, s. 99, bod 22/27) a ze dne 14. října 2004, Komise v. Nizozemsko (C-113/02, Sb. rozh. s. I-9707, bod 16).

12 — Rozsudek ze dne 14. října 1999, Adidas (C-223/98, Recueil, s. I-7081, bod 25).

19. Posouzení otázky, zda je žaloba Komise opodstatněná, tak závisí, co se týče všech vytýkaných nesplnění povinností, jen na výkladu článku 2 nařízení č. 2092/91. Je třeba objasnit, zda se produkt, který má ve Španělsku označení „bio", považuje za produkt nesoucí označení poukazující na ekologickou metodu produkce podle článku 2 nařízení č. 2092/91.

20. Kdy se produkt považuje za produkt označený odkazem na ekologickou metodu produkce, stanoví článek 2 nařízení č. 2092/91 pomocí obecné definice, která je doplněna výčtem konkrétních označení seřazených podle jazyků. Podle nejprve uvedené všeobecné definice se produkt považuje tehdy za produkt nesoucí označení poukazující na ekologickou metodu produkce,

„pokud [...] produkt [...] nesoucí označení [...] který se v příslušném členském státě používá, aby dal zákazníkovi najevo, že [...] byl získán podle pravidel produkce stanovených v článku 6 [...]"

21. Tato všeobecná definice, tak v rozhodující míře vychází z obvyklého používání výrazu a s ním úzce souvisejícím vnímáním spotřebitele.

22. Následující konkretizace pak vyjmenovává podle jazyků jednotlivé výrazy, jejichž užití, – stejně jako užití výrazů z nich odvozených a jejich zdrobnělin – se považuje za označení odkazující na ekologické metody produkce:

„Zejména níže uvedené výrazy nebo jejich obvyklé odvozeniny (jako bio, eko atd.) nebo zdrobněliny použité samostatně nebo ve spojení s jinými slovy se na území celého Společenství a ve všech jazycích Společenství považují za označení odkazující na ekologické metody produkce, kromě případů, kdy se tyto výrazy nevztahují na zemědělské produkty v potravinách či krmivech nebo zjevně nemají žádnou souvislost s touto metodou produkce".

23. Následuje seznam výrazů v různých úředních jazycích. Ve španělštině, dánštině, němčině a švédštině se uvádí příslušné ekvivalenty výrazu „ökologisch" (ekologické), v němčině, řečtině, francouzštině, italštině, nizozemštině a portugalštině výraz „biologisch" (biologické), v angličtině výraz „organisch" (organické) a ve finštině výraz „naturgemäß" (přírodní).

24. Podle tohoto výčtu se každopádně výrazy uvedené u úředního jazyka členského státu považují v tomto členském státě za odkaz na ekologickou metodu produkce. Článek 2 nařízení č. 2092/91 tak potud definuje příslušné vnímání spotřebitele.

25. Pod bodem „španělsky" je však ve výčtu uveden jen výraz „ecológico", výraz „biológico", který by zahrnoval i zkratku „bio" se v bodě „španělsky" neuvádí.

26. Naproti tomu pro němčinu a nizozemštinu je ve výčtu uveden výraz „biologisch", pro francouzštinu „biologique", pro řečtinu „βιολογικό", pro italštinu „biologico" a také pro portugalštinu „biológico", takže minimálně v těchto jazycích se považuje také zkratka „bio" odvozená z těchto výrazů za označení produktů získaných ekologickou metodou produkce.

27. Ochrana těchto označení nezávisí na jazyce příslušného spotřebitele, nýbrž na jazyce, ve kterém se uvádějí na trh. Proto by bylo nepřípustné nejen například ve Francii, Belgii a Lucembursku, nýbrž také ve všech ostatních členských státech označit produkt uvedený na trh ve francouzštině s přívlastkem „biologique", nebyl-li vyroben v souladu s nařízením. Stejně tak by bylo nepřípustné používat u tohoto produktu zkratku „bio".

28. Naproti tomu není možné tuto ochranu zkratky „bio" jako zkratky výslovně uvedených překladů výrazu „biologisch" rozšiřovat na produkty, pokud jsou uvedeny na trh v jazyce, ve kterém je neuvádí žádný překlad výrazu „biologisch". Soudní dvůr totiž při posuzování opatření souvisejících s uváděním na trh vychází z pravděpodobného vnímání průměrného, běžně informovaného, přiměřeně pozorného a obezřetného spotřebitele dotčeného produktu [13]. Tento typický spotřebitel chápe výraz „bio" na produktu uvedeném na trh ve španělštině nikoli jako zkratku překladů výrazu „biologisch" uvedených v článku 2, nýbrž jen jako zkratku španělského „biológico" [14].

29. Výtka Komise je proto opodstatněná jen tehdy, pokud je třeba „bio" jako zkratku španělského „biológico" chápat jako odkaz na produkci v souladu s nařízením. Toto by mohlo jednak vyplývat ze samotného nařízení a jednak také ze skutečného vnímání typického kupujícího produktů, uváděných na trh ve španělštině.

A – *Odkazující funkce výrazu „biológico" podle nařízení č. 2092/91*

30. Seznam článku 2 nařízení č. 2092/91 vyvolává při zběžném pohledu dojem, že jen

13 — Rozsudek ze dne 16. července 1998, Gut Springenheide a Tusky, (C-210/96, Recueil, s. I-4657, bod 31).

14 — U produktů uvedených na trh ve vícero jazycích není ale možné vyloučit, že použití „bio" na španělské etiketě neovlivní také spotřebitele, který se zaměřuje na označení v jiném jazyce, například ve francouzštině.

v něm uvedené výrazy definují, co je v uvedeném jazyce třeba chápat jako odkaz na ekologickou metodu produkce. Tento dojem je však mylný. Článek 2 nařízení č. 2092/91 sice uvádí pro každý jazyk jeden nebo dva výrazy, které se považují za označení produkce v souladu s nařízením, nicméně tento výčet není taxativní. Označení ve smyslu článku 2 totiž může být provedeno *zejména* některým z uvedených výrazů. Proto mohou být použity i jiné výrazy pro označení ekologické metody produkce. Nicméně je třeba z tohoto výslovného výčtu vyvodit, že rozšíření ochrany na označení, která nejsou uvedena pro příslušný jazyk, je třeba odůvodnit. Přiřazení různých výrazů k různým jazykům totiž *prima facie* brání předpokladu, že je třeba chápat tyto výrazy ve *všech* jazycích jako označení ekologické metody produkce.

31. Také historie vzniku nařízení č. 2092/91 svědčí spíše proti názoru, že výslovně uvedené výrazy by měly ve všech úředních jazycích odkazovat na ekologickou metodu produkce. Komise nejprve navrhla používání jednotného výrazu v rámci Společenství, a to výrazu „biologisch" (biologické) nebo „biologisch-dynamisch" (biologicko-dynamické) [15], který by byl povinně vyhrazen ve všech překladech pro produkty získané ekologickou metodou produkce. Místo toho byl však na základě stanoviska Parlamentu zařazen do návrhu seznam jazykově různých označení, který se vracel k výrazům „ökologisch", „biologisch" a „organisch". [16] Pro pokračování v koncepci jednotného výrazu ve všech jazycích by se nabízelo vyhradit tři výrazy „ökologisch", „biologisch" a „organisch" ve všech jazycích pro produkci podle nařízení č. 2092/91, místo sestavování nového seznamu s devíti výrazy v různých jazycích.

32. Pro odkazující charakter ve všech úředních jazycích naproti tomu mluví cíle nařízení č. 2092/91 a koncepce vnitřního trhu, kterou je třeba zohlednit v rámci výkladu, který je v souladu se Smlouvou.

33. Cílem nařízení č. 2092/91 je podpora ekologického zemědělství. K dosažení tohoto cíle chce nařízení jednak chránit spotřebitele před klamavým označením. Spotřebitel musí být schopen lehce identifikovat produkty pocházející z ekologického zemědělství. Kromě toho chce ale nařízení také zabránit nekalé soutěži ke škodě producentů ekologických produktů. Produkty získané podle pravidel ekologického zemědělství mají být

15 — Návrh nařízení Rady (EHS) o biologickém zemědělství a k němu se vztahujícím označování zemědělských produktů a potravin, Úř. věst. 1990 C 4, s. 4 (5).

16 — KOM(91) 112 konečné znění, s. 4 a násl.

chráněny před konkurencí levnějších produktů získaných konvenčním zemědělstvím [17].

34. Bylo by v rozporu s těmito cíli vyhradit stejné označení, například „bio", v jednom členském státě pro produkty z ekologického zemědělství, v jiném členském státě ale ponechat toto označení nechráněno.

35. Bylo-li by „bio" chráněno jen v některých jazycích Společenství jako označení ekologické metody produkce, mohli by se spotřebitelé při nákupu v jiných členských státech nebo při koupi produktů uvedených na trh v jiných jazycích mylně domnívat, že se jedná o produkty ekologického zemědělství. Také při přeshraničním pohybu zboží by byly produkty ekologického zemědělství vystaveny přímé konkurenci levnějších produktů konvenčního zemědělství. Tímto by byl ohrožen nejen cíl nařízení zamezit nekalé hospodářské soutěži, nýbrž takové rozdíly v ochraně označení by také mohly být překážkou obchodu s produkty ekologického zemědělství v rámci Společenství. Naproti tomu jednotnou ochranou v rámci celého Společenství se vyloučí nejen potenciální překážky volného pohybu zboží, nýbrž se také podpoří vytvoření jednotného konceptu v rámci Společenství podporujícího obchod s těmito produkty.

36. V této souvislosti je třeba si také uvědomit, že na vnitřním trhu je vícejazyčné označení možné a běžné, aby mohly být produkty prodávány v různých členských státech. Toto může uvést spotřebitele v omyl i tehdy, když se na produktu, který nebyl vyroben v souladu s nařízením, objeví označení v jiném jazyce odkazující na produkci metodou, která je v souladu s nařízením. Matoucí by například bylo, kdyby se v Portugalsku prodával španělský jogurt se španělským označením „biológico" [18]. Mnohé sice nasvědčuje tomu, že z důvodu rizika uvedení v omyl je takové vícejazyčné označení v rozporu s nařízením [19]. Nicméně dalo by se mu prakticky jen těžko zabránit, kdyby některé členské státy dovolily volné užívání označení, které je v jiných členských státech vyhrazeno pro produkci v souladu s nařízením.

37. Možnou újmu vnitřního trhu produktů ekologického zemědělství zdůrazňují výsledky srovnávací studie právní úpravy,

17 — Viz. druhý a třetí bod odůvodnění nařízení č. 2092/91.

18 — Podle článku 2 nařízení je „biológico" označením pro metodu produkce ve smyslu nařízení v portugalštině.

19 — Viz. výše body 27 a násl.

kterou vyhotovila služba výzkumu a dokumentace Soudního dvora. Podle ní dovolují z členských států [20] kromě Španělska ještě Dánsko a Velká Británie používání označení „bio" pro produkty, které nebyly získány podle pravidel nařízení. V Dánsku a Velké Británii je však nutné alespoň jasné upozornění, že zboží nebylo získáno ekologickou metodou produkce. Je proto třeba vycházet z toho, že označení „bio" se na vnitřním trhu považuje kromě Španělska za odkaz na ekologickou metodu produkce a může být producenty k tomuto účelu užíváno.

38. Nařízení č. 392/2004, které dosud není na projednávaný případ použitelné, potvrzuje výklad zaměřený na cíle nařízení č. 2092/91. Tímto nařízením se totiž zákonodárce Společenství výslovně přihlásil k názoru, že i překlady označení uvedených v článku 2 nařízení č. 2092/91 do jiných jazyků Společenství mají být považovány za odkaz na ekologickou metodu produkce.

39. Nařízením č. 392/2004 Rada mimo jiné nově formulovala článek 2 nařízení č. 2092/91. Nyní se považují uvedené výrazy „na území celého Společenství a *ve všech úředních jazycích* [21] za označení odkazující na ekologické metody produkce". Podle druhého bodu odůvodnění nařízení č. 392/2004 se ochrana vztahuje rovněž na obvyklé odvozeniny nebo zdrobněliny těchto výrazů nezávisle na tom, kterého jazyka je užito. Také zpravodajkyně Evropského parlamentu jasně uvedla, že nové znění článku 2 by vylučovalo užívání „bio" pro produkty, které neodpovídají ekologickému zemědělství [22]. Tohoto obsahu právní úpravy si byla zřejmě vědoma také španělská vláda, neboť hlasovala proti změně nařízení. S poukazem na probíhající řízení o nesplnění povinnosti členským státem zdůraznila, že „bio" ve španělštině neznamená ekologické zemědělství, a změna proto není nezbytná [23]. Tímto je jasné, že v současnosti je v každém případě ve všech jazycích Společenství přípustné používání zkratky „bio" výhradně pro produkty ekologického zemědělství [24].

40. Druhý bod odůvodnění nařízení č. 392/2004 zdůrazňuje, že změna byla při-

20 — Nebyly zohledněny pobaltské státy, Malta a Maďarsko.

21 — Kurziva provedena autorkou stanoviska.

22 — Zpráva poslankyně Evropského parlamentu Danielle Auroi o návrhu nařízení Rady, kterým se mění a doplňuje nařízení (EHS) č. 2092/91 o ekologickém zemědělství a k němu se vztahujícím označování zemědělských produktů a potravin ze dne 6. listopadu 2003, A5-392/2003 s. 11.

23 — Prohlášení Rady č. 16/04, v měsíčním soupisu právních aktů Rady za měsíc únor 2004, dokument Rady 7712/04 ze dne 24. března 2004, příloha II, s. 6.

24 — Viz také mé stanovisko z dnešního dne, Comité Andaluz (C-107/04, Sb. rozh. s. I-7137, body 20 a násl.).

jata, aby se předešlo jakékoliv možnosti *nesprávného výkladu*, pokud jde o rozsah ochrany. Zákonodárce tedy vycházel z toho, že zdráhání se přiznat ochranu obvyklým odvozeninám nebo zdrobnělinám v jiných jazycích by spočívalo v chybném výkladu článku 2 nařízení č. 2092/91 v jeho nezměněném znění.

41. Výklad článku 2 nařízení č. 2092/91 tak vede k závěru, že v zásadě každý z výrazů uvedených v jednotlivých jazycích, jakož i jeho zkratky se na území celého Společenství považují na základě nařízení za označení produktů získaných ekologickou metodou produkce.

42. Článek 2 nařízení však obsahuje výslovnou výjimku pro výrazy, které „zjevně nemají žádnou souvislost s touto metodou produkce."[25] Následně blíže vysvětlená dřívější právní úprava, platná pro celé Španělsko a v současnosti ještě platná regionální právní úprava, která mimo jiné vyhrazovala, případně stále ještě vyhrazuje výraz „bio" pro ekologické zemědělství[26], nicméně ukazují, že tento výraz s ekologickým zemědělstvím ve Španělsku úzce souvisí.

43. Povolení označení „bio" pro produkty, které neodpovídají požadavkům nařízení č. 2092/91, je tedy neslučitelné s ustanovením článku 2.

B — *Podpůrně: K vnímání spotřebitele na španělském trhu*

44. Neřídil-li by se Soudní dvůr tímto názorem na výklad článku 2 nařízení č. 2092/91, ve znění nařízení č. 1804/99, bylo by třeba určit, zda spotřebitel při prodeji ve španělštině vnímá označení „bio" zkratku [slova] „biológico" jako odkaz na ekologickou metodu produkce. Článek 2 totiž vyhrazuje nejen výslovně uvedené výrazy pro produkty ekologického zemědělství, nýbrž všechna „označení [...] způsobem, který se v příslušném členském státě používá, aby dal zákazníkovi najevo, že dotyčný produkt, jeho složky nebo krmné suroviny byly získány podle pravidel produkce" stanove-

25 — K novému znění této výjimky viz. moje stanovisko, Comité Andaluz (uvedené v poznámce pod čarou 24 výše, body 31 a násl.).

26 — Viz níže body 43 a násl.

ných v nařízení. Jelikož se tato právní úprava vztahuje na jednotlivé členské státy, není navzdory názoru Komise rozhodujícím kritériem typický spotřebitel evropského vnitřního trhu, nýbrž spotřebitel na španělském trhu.

45. Španělská vláda zpochybňuje, že by španělský spotřebitel spojoval výraz „bio" s produkcí podle nařízení. Komise vůči tomu namítá, že dřívější znění královského nařízení č. 1852/1993 – které platilo jen pro rostlinné produkty – stanovovalo používání tohoto výrazu pro produkty v souladu s nařízením. Kromě toho se opírá o nařízení č. 212/2000 regionu Navarra, který – s výjimkou mléčných výrobků – nadále stanoví, že produkt nese označení odkazující na ekologickou metodu produkce tehdy, je-li označen mimo jiné výrazy „biológico" nebo „bio". Španělská vláda potvrdila na dotaz Soudního dvora rozdíly mezi vnitrostátní právní úpravou a právní úpravou regionu Navarra. Odpovědi na tento dotaz lze rozumět jen tak, že vnitrostátní právní úprava nevylučuje účinnost regionální právní úpravy. Podle sdělení španělské vlády existují podobné předpisy, které nejsou v rozporu s nařízením – bez omezení na mléčné výrobky – také v regionech Kanárské ostrovy, Galicie, Madrid, Katalánie, Aragon, Baleáry a Valencijském regionu. Při jednání Komise dokonce uvedla, že ze 17 španělských regionů jen Navarra – a to pro mléčné výrobky – a Baskicko dovolují používání „bio" pro produkty, které nebyly vyrobeny v souladu s ustanoveními nařízení. Na území Španělska tak existují rozdílné právní úpravy používání označení „bio".

46. Když už španělský zákonodárce postavil na vnitrostátní a regionální úrovni výrazy „biológico" nebo „bio" na stejnou úroveň s výrazy „ecológico" a „eco", pak je také třeba vycházet z toho, že španělský spotřebitel zastává stejný přístup. Je totiž třeba předpokládat, že zákonodárce založil svoji právní úpravu na existujícím chápání spotřebitele nebo že tato právní úprava k takovému chápání alespoň přispěla.

47. Není v rozporu s tímto závěrem, že královské nařízení se ve svém dřívějším znění vztahovalo jen na rostlinné produkty a že regionální nařízení stanoví výjimku pro mléčné výrobky. Označuje-li „bio" a „biológico" u některých produktů metodu produkce v souladu s nařízením, pak je třeba vycházet z toho, že spotřebitel předpokládá tuto produkci i u jiných produktů a použí-

vání tohoto označení proto může být klamavé [27].

48. Také sporná změna královského nařízení neodporuje závěru vyplývajícímu z textu španělských zákonů týkajících se vnímání španělského spotřebitele. Jednak existují ještě regionální právní úpravy, které nadále odůvodňují odpovídající důvěru spotřebitele v označení „bio" a „biológico". Krom toho ze zrušení ustanovení o používání těchto označení není možno bez dalšího vyvodit opačný závěr o změně vnímání spotřebitele. Minimálně po přechodnou dobu totiž bude nadále trvat vnímání spotřebitele vycházející z dřívějších ustanovení. Náhlé zrušení ochrany určitých označení proto nutně vyvolává nebezpečí uvedení spotřebitele v omyl. Zrušení by bylo odůvodněné, pokud by bylo skutečně jasné, že spotřebitel s nadále nechráněným označením již nespojuje odkaz na metodu produkce ve smyslu nařízení.

49. Posledně uvedenou skutečnost by musela španělská vláda dokázat, neboť španělské právo již obsahuje dostatek indicií toho, že španělský spotřebitel s označením „bio" spojuje ekologické zemědělství. Španělská vláda však tento důkaz nepředložila. Své vyjádření opírá převážně o jí předložený výzkum veřejného mínění. V zásadě není vyloučeno dokumentovat očekávání spotřebitele takovouto studií. Nicméně předložená studie je jen pilotním projektem na základě asi 100 telefonických dotazů v Madridu, Barceloně a Bilbau. Institut pro výzkum veřejného mínění, který anketu provedl, vycházel na základě výsledků studie z toho, že pro získání definitivních výsledků je nutno uskutečnit v další fázi výzkum u asi 2 000 respondentů. Kromě toho Komise právem poukazuje na to, že studie byla vypracována na žádost španělského mlékárenského sektoru, který má zájem na tom, nadále moci používat označení „bio". Aniž by zde bylo třeba nadále zkoumat odbornou kvalitu studie, je třeba poukázat i na to, že obsahuje minimálně indicie pro to, že „bio" je vnímáno nejen jako zdraví prospěšné, nýbrž také jako odkaz na metodu produkce [28].

50. Španělská vláda se odvolává na riziko uvedení v omyl španělských spotřebitelů, kteří by nespojovali s bioprodukty metodu produkce, nýbrž zvláštní zdravotní výhody – například kulturu [bakterií] *bifidus*. Existuje-

27 — Nařízení (EHS) č. 2092/91 obsahovalo až do doby doplnění nařízením (EHS) č. 1804/99 podobnou chybu ve formulaci, neboť ochrana výrazu se nevztahovala na živočišné produkty. Tato chyba přispívala k uvádění spotřebitelů v omyl.

28 — Žalobní odpověď, příloha IV, s. 8, 2 a 6 vlastnost.

li skutečně takovéto riziko, není možné se ho zbavit tím, že se připustí uvedení v omyl spotřebitelů, kteří s tímto označením spojují produkci v souladu s nařízením. Spíš se pak musí užívání tohoto označení zcela zakázat [29].

53. Přinejmenším ve Španělsku je tedy používání „bio" pro produkty, které nebyly získány ekologickou metodou produkce, neslučitelné s článkem 2 nařízení č. 2092/91.

*C – Závěry pro řízení o nesplnění povinnosti členským státem*

51. I kdyby se označení „bio" již na základě nařízení č. 2092/91 nepovažovalo ve všech jazycích za označení produktu získaného ekologickou metodou produkce, přinejmenším ve Španělsku tuto funkci má.

54. Bylo již objasněno, že porušení článku 2 nařízení č. 2092/91 současně vede k porušení článků 5 a 10a tohoto nařízení a čl. 2 odst. 1 písm. a) bodu i směrnice 2000/13 [30]. Žaloba Komise je tedy v plném rozsahu opodstatněná.

**V – K nákladům řízení**

52. Pro úplnost je třeba uvést, že španělské právní předpisy nejsou odůvodněny ani jako výjimka podle čl. 5 odst. 3a nařízení č. 2092/91. Podle tohoto ustanovení přichází v úvahu použití označení, které je v zásadě vyhrazeno jen pro ekologické produkty, pro neekologické produkty jen tehdy, pokud je toto označení zapsanou ochrannou známkou. Paušální výjimku pro celé skupiny produktů nicméně nařízení č. 2092/91 nezná, zůstává u této úzké výjimky pro jednotlivé ochranné známky.

55. Podle článku 69 odst. 2 jednacího řádu bude účastníku řízení, který byl ve sporu neúspěšný, uložena náhrada nákladů řízení, pokud účastník řízení, který byl ve sporu úspěšný, náhradu nákladů ve svém návrhu požadoval. Vzhledem k tomu, že Komise požadovala náhradu nákladů řízení ve svém návrhu a z výše uvedených důvodů je její žaloba v plném rozsahu opodstatněná, je namístě uložit Španělskému království náhradu nákladů řízení.

29 — Toto však není po změně nařízení nařízením č. 392/2004 nadále možné, neboť „biológico" je ve španělštině překlad slova „biologický", dovoleným odkazem na metodu produkce ve smyslu nařízení.

30 — Viz. body 16 a násl. výše.

## VI – Závěry

56. Na základě výše uvedeného navrhuji Soudnímu dvoru rozhodnout následovně:

„1) Španělské království tím, že ve svém vnitrostátním právním řádu a praxi podle královského nařízení č. 506/2001 a regionálního nařízení č. 212/2000 nadále používá slovo ‚bio' – samostatně nebo ve spojení s jiným výrazem – pro produkty, které nebyly získány podle požadavků nařízení Rady (EHS) č. 2092/91 ze dne 24. června 1991 o ekologickém zemědělství a k němu se vztahujícím označování zemědělských produktů a potravin ve znění nařízení (ES) č. 1804/99,

— porušuje článek 2 ve spojení s články 5 a 10a nařízení č. 2092/91,

— a článek 2 nařízení č. 2092/91 ve spojení s článkem 2 odst. 1 písm. a) bodem i) směrnice Evropského parlamentu a Rady 2000/13/ES ze dne 20. března 2000 o sbližování právních předpisů členských států týkajících se označování potravin, jejich obchodní úpravy a související reklamy.

2) uložil Španělskému království náhradu nákladů řízení."